

## MUSIKKENS VIRKNINGER

Dag Risdal - "Hyrdekallet i kristen sang og musik - II. "

I det foregående har vi sett på forholdet mellom Guds ord og musikken rent generelt. I dette avsnittet vil vi ta for oss eksempler på musikkens virkninger.

Musikken har til alle tider hatt en sterk evne til å påvirke mennesker. Dette er noe som Bibelen også regner med. Vi har eksemplet fra [1. Sam. 16,23](#). Her leser vi at når den onde ånd kom over Saul, «*tok David harpen og spilte på den, og Saul fikk lindring, og det ble bedre med ham, og den onde ånd vek fra ham*». Dette eksemplet viser klart at det er åndsmakt i selve musikken.

Nå skal vi merke oss at det står ikke at Saul ble omvendt til Herren da han fikk høre denne musikken, men at han fikk en midlertid lindring gjennom det vakre harpespill.

Musikken kan altså virke inn på vårt sjeleliv. Ja, musikk har kanskje minst like stor evne til å påvirke oss som ord og begreper. Mens ordene kan påvirke oss rent intellektuelt når vi forstår meningen med dem, kan musikken påvirke oss uavhengig av noen intellektuell tyding.

Musikken påvirker oss direkte og på en mere umiddelbar måte enn ordene. Nettopp derfor er musikken slik en sterk påvirkningsfaktor, enten vi er det bevisst eller ikke. Som kristne trenger vi å besinne oss her.

Som tidligere nevnt består musikken av tre elementer (melodi, rytme og harmoni). Det er rimelig å tenke at det kan være ett enkelt element eller helst sammensetningen av elementene i et musikkstykke som påvirker oss.

Det er ikke lett å sette opp teorier med hensyn til musikkens virkninger. Men som allerede nevnt går det an å se klare tendenser. Jeg vil prøve å trekke frem noen enkle eksempler på hvordan musikkens elementer - når de blir fremhevet - kan påvirke oss.

(Det skal her nevnes at musikkstudent Erling Fossan, Trondheim, har berørt emnet om musikkens virkninger i en semesteroppgave ved musikk grunnfag, våren 1981. Den har tittelen: «*Gi, med utgangspunkt i Martin Luthers syn på musikk, noen personlige vurderinger av musikkens innhold*». Jeg har fått tillatelse til å sitere litt fra denne oppgaven i det følgende.)

### 1) Musikk - melodi - stillhet

Det er et fenomen som vel mange har erfaret at noen sanger og musikkverker har en spesiell evne til å berolige sinnet og skape stillhet for Ordet. Når Lina Sandells sanger blir sunget av en solist eller et kor, blir det ofte en forunderlig stillhet over den enkelte i forsamlingen. Her er det vel både tekstenes innhold og de vakre melodier som virker på oss.

La meg nevne et eksempel på en av hennes vidunderlige sanger:

«Herre, gjør meg stille, Stille kun for deg,  
Glad for i det lille. Å få ofre meg».

Vers 5 i denne sangen lyder slik:

«Bær meg gjennom verden, Kjære Herre Krist,  
Led og styr du ferden. Hjem til deg til sist!»  
(Sangboken nr. 16.)

I året 1965 kom det ut en plate i Sverige med 17 sanger av Lina Sandell med tittel: «Herrens nåd ar var morgon ny» (Sirius - LP 804).

Disse vakre sangene og den måten de synges på skaper en forunderlig stillhet innfor det evangeliske budskap. Nå er det også enkelte verker fra musikk-historien som formidler en stillhet - inn for Ordet. Det gjelder særlig verker fra barokk-tiden.

Som et eksempel vil jeg få nevne «Markus-Pasjonen» av Georg Philipp Telemann (1759). Dette verket har en forunderlig og nesten uimotståelig evne til å skape ro i sinnet og åpenhet for Ordet. Her er tekstene hentet fra lidelseshistorien i Markus-evangeliet. Det er som om musikken i verket bryter seg inn i sinnet og selv skaper en lyttende holdning til budskapet om Kristi fullbragte forsoningsverk.

I dette verket av Telemann tror jeg vi kan si at det er det melodiske element som er mest fremtredende i forhold til rytme og harmoni. Det er et verk som har et sterkt bibelsk budskap hva teksten angår. Samtidig er melodien med på å understreke verkets åndelige budskap. I kristen sang og musikk kan derfor melodien ofte forberede hjertets jordbunn for budskapet om Jesus Kristus og hans fullbragte verk.

Av den grunn er det noen musikkhistorikere som mener at i tider da kristendommen stod sterkt (reformasjonstiden og barokken), har musikken hatt et fremtredende melodisk preg.

Vi kan gjerne merke oss dette. Erfaringen viser vel at den sang og musikk som har en spesiell evne til å skape stillhet innfor Guds ord, ofte har et klart melodisk element - i forhold til rytmen.

## **2) Musikk - rytme - aktivitet**

I det aller meste av det som «produseres» eller fremføres av musikk i dag, er det ikke melodien som er det dominerende element, men rytmen.

Nå må riktignok all musikk ha et moment av rytme, for rytmen i musikken er «organiseringen av tonene i tidsplanet», som det er blitt uttrykt.

Hvis rytmen blir borte, opphører musikken å være musikk. Musikken utfolder seg i tiden og kan oppfattes som musikk fordi den har rytme.

Men det som er situasjonen i dag, det er at rytmen snart blir det helt overordnede i musikken.

«Hva skjer dersom vi aksentuerer rytmen i musikken, eller ganske enkelt spiller en trommesolo? Vi vil merke at kroppen aktiviseres. Det rykker i fotbladene og hendene begynner å tromme. Kanskje vil vi begynne å danse. Om vi undersøker forholdene rundt på kloden, vil vi merke de samme tendenser overalt. Rytmen appellerer til kroppslig aktivitet. Rytmissk musikk og kroppsoverrett livsutfoldelse finner vi særlig i primitive kulturer. Når komponister, særlig i vårt århundre, skriver rytmisk musikk, er det med forbilde blant annet i afrikansk kultur eller folkemusikk på hjemlig grunn.

... Det som altså særpreger elementet rytme i musikken, det er en evne til å aktivisere kroppen».  
(Erling Fossan, s. 8).

I et senere avsnitt vil vi ta for oss utviklingen av den moderne rytmiske musikk - ut fra en historisk synspunkt.

Jeg vil la det være med disse to eksempler på musikkens elementer, nemlig melodi og rytme, og hvordan de kan virke på oss. Jeg kjenner meg mere usikker på virkningen av det harmoniske element, selv om jeg ikke er i tvil om at musikken kan bli harmonisert på en slik måte at den virker sløvende eller bedøvende. Her kan vi bare tenke på den såkalte «bakgrunnsmusikk» som omgir oss på alle kanter. Denne musikk kan være mere utpekulert enn vi til vanlig tenker over. I det neste kapittel skal vi se nærmere på den aktuelle musikk -situasjon.

(Afsnit IV fra "Hyrdekallet i kristen sang og musikk" Nico Forlag 1982 - af Dag Risdal - Shafan 13-02-12)